

Teatri aastaauhinnade laureaadid 2013. aasta loomingu eest

Auhinnad anti üle 27. märtsil rahvusvahelise teatripäeva peol Tallinna Linnateatris.

Estonia „Tannhäuser” pälvis aasta lavastuse auhinna ja Mati Turi Tannhäuseri tegelaskuju kõrgetasemelise vokaalse teostuse eest muusikalavastuse auhinna.

Harri Rospu

AASTA LAVASTUS

„Tannhäuser” (rahvusoper Estonia, lavastaja Daniel Slater, kunstnik Leslie Travers, dirigendid Vello Pähn, Jüri Alperen ja Mihhail Gerts, valguskunstnik Anton Kulagin.

Meeskõrvalosa auhind

Meelis Rämmeld – Tuvi lavastuses „Sajand”, Nikolai Ogarjov lavastuses „Utoopia rannik. III osa. Kaldale heidetud” (Ugala).

Priit Põldroosi nimeline auhind

Ene Paaver – teatriraamatute, sealhulgas Eesti Draamateatri näidendiraamatute sarja järjepideva ja süvenenud, detailitäpse ja autoritundliku toimetamistöö eest.

Balletilavastuse auhind

Hayley Blackburn – nimiosa balletis „Raimonda”, Belle lavastuses „Kaunitar ja koletis” (Vanemuine).

Tantsulavastuse auhind

Kristjan Rohioja „Electronic City” – koreograafiline üllatus, õrn ja tundlik poeetiliste metafooridega lavalugu; suurepärase töö esitajate Maiken Schmidt ja Ago Sootsiga, kes tantsisid detailid suureks (VAT-teater).

Muusika-, balleti- ja tantsulavastuste žürii eriauhind

Ansambel Resonabilis ja Ott Aardam – Kristjan Körveri kammerooperi „Raud-Ants” omanäoline lavastuslik teostus ja nõudliku muusikalise partituuri ettekandmine (Mustjala festival, Saaremaa ooperipäevad).

Georg Otsa nimeline auhind

Ain Anger – erakordsed saavutused maailma ooperi- ja kontserdilavadel, unustamata sealjuures oma kodupublikut. Lavastused „Faust” ja „Tannhäuser” ning „Põlvkondade gala” rahvusoperis Estonia, kontserdid „Kaks bassi, kaks kirikut” (koos Jaakko Ryhäneniga), esinemised Saaremaa ooperipäevadel ja Birgitta festivalil („Don Giovanni” ja „Lohengrin”).

Natalie Mei nimeline auhind

Ene-Liis Semper – jõulise ja julge lahenduse eest klassikalise ooperiteose visuaalsel tõlgendamisel (Charles Gounod’

Estonia „Tannhäuser” pälvis aasta lavastuse auhinna ja Mati Turi Tannhäuseri tegelaskuju kõrgetasemelise vokaalse teostuse eest muusikalavastuse auhinna.

Harri Rospu

AASTA LAVASTUS

„Tannhäuser” (rahvusooper Estonia, lavastaja Daniel Slater, kunstnik Leslie Travers, dirigendid Vello Pähn, Jüri Alperen ja Mihhail Gerts, valguskunstnik Anton Kulagin, liikumisjuht Kati Kivitar).

SÕNALAVASTUSED

Lavastaja auhind

Madis Kalmet – lavastused „Titanicu orkester” (MTÜ R.A.A.A.M), „Leegionärid” (Rakvere teater), „Kassirabal” (Tallinna Linnateater).

Kunstniku auhind

Ene-Liis Semper – kujundus lavastustele „Ilona. Rosetta. Sue”, „Enesetapja”, „Iga eht südamelöök” (teater NO99).

Naispeaosa auhind

Kersti Heinloo – preili Julie lavastuses „Preili Julie” (MTÜ Kell Kümme).

Meespeaosa auhind

Peeter Jürgens – vanaisa lavastuses „Vanad ja noored” (Ugala).

Naiskõrvalosa auhind

Marika Vaarik – osatäitmised lavastustes „Ilona. Rosetta. Sue” ja „Iga eht südamelöök” (teater NO99).

Meeskõrvalosa auhind

Meelis Rämmeld – Tuvi lavastuses „Sajand”, Nikolai Ogarjov lavastuses „Utopia rannik. III osa. Kaldale heidetud” (Ugala).

Sõnalavastuste žürii eriauhind

„Tiina Taurait traktor” (MTÜ Kolhoos) – meeldiva ühendamise eest kasulikuga.

Reet Neimari nimeline kriitikaauhind

Eero Epner – artiklid „Avalikkus ja teater” (Sirp 24. I), „Hetkelisusest sündinud vabadus” (Sirp 29. VIII), „Brutaalne prints” (Sirp 14. XI).

Sõnalavastuste muusikalise kujunduse või originaalmuusika auhind

Veiko Tubin – originaalmuusika ja muusikaline kujundus lavastustele „Kolm vihmast päeva” ja „Offline” (Tallinna Linnateater).

Urmas Lattikas – originaalmuusika lavastusele „Kollaborandid” (Eesti Draamateater).

Salme Reegi nimeline auhind

Haide Männamäe ja Toomas Tross – autori-, lavastaja- ja näitlejatöö klounipaari Piip ja Tuut väljatöötamise ning ampluaa pideva avardamise eest, sealhulgas lavastuses „Preili Landskrone ja härra Pilstickeri armastuslugu” (teater Piip ja Tuut).

Priit Põldroosi nimeline auhind

Ene Paaver – teatriraamatute, sealhulgas Eesti Draamateatri näidendiraamatute sarja järjepideva ja süvenenud, detailitäpse ja autoritundliku toimetamistöö eest. Samuti tunnustades tema algatust ja hoolt algupärase näitekirjanduse regulaarsel tutvustamisel ja autorite lähendamisel lavapraktikale „Esimese lugemise” raames.

Tõnu Tepandi – pikaagekse pedagoogitöö eest kõnetehnika ja lavakõne õppejõuna, mille käigus ta on loonud hääle ja mängu vastastikusel tihedal seosel põhineva isikupärase meetodi. Samuti arvestades rohket harjutusmaterjali sisaldavat ja autori n-ö häälefilosoofiat avavat raamatut „Alguses oli hää!” (2012).

MUUSIKA-, BALLETI- JA TANTSULAVASTUSED

Muusikalavastuse auhind

Mati Turi – Tannhäuseri tegelaskuju kõrgetasemeline vokaalne teostus Richard Wagneri ooperis „Tannhäuser” (rahvusooper Estonia).

Vanemuise teatri lavastusmeeskond, orkester ja trupp – Pjotr Tšaikovski ooperi „Jevgeni Onegin” kunstiliselt nauditav esitus.

Georg Otsa nimeline auhind
Ain Anger – erakordsed saavutused maailma ooperi- ja kontserdilavadel, unustamata sealjuures oma kodupublikut. Lavastused „Faust” ja „Tannhäuser” ning „Põlvkondade gala” rahvusooperis Estonia, kontserdid „Kaks bassi, kaks kirikut” (koos Jaakko Ryhäneniga), esinemised Saaremaa ooperipäevadel ja Birgitta festivalil („Don Giovanni” ja „Lohengrin”).

Natalie Mei nimeline auhind

Ene-Liis Semper – jõulise ja julge lahenduse eest klassikalise ooperiteose visuaalsel tõlgendamisel (Charles Gounod’ ooper „Faust” rahvusooperis Estonia).

Ants Lauteri nimeline auhind Näitlejaauhind

Indrek Ojari – Mark Styler, „Aju jaht”; Boka, „Päl-tänava poisid”; Konduktor, Mihhail Petrovitš, Stepan Stepanovitš Tšubukov, Luka, „Maailmale nähtamatud pisarad”; Antoine, „Üsna maailma lõpus”; Näitleja, Isa vaim, Kultuurihuviline saatejuht, „Hecuba pärast”; Zakirov, Keegi juhatausest, „Ohvrit mängides”; Jake Quinn, „Kivid sinu taskutes”; Henri, „Boob teab”; Maria, „Tšapajev ja Pustota” (Tallinna Linnateater); osatäitmine lavastuses „Vahepeatus” (MTÜ R.A.A.A.M).

Lavastajaauhind

Mart Koldits – „Tšapajev ja Pustota”, „Metamorfoos”, „Loomade farm”, „Rätsep”, „Päike soojem, taevas sinisem”, „Ohvrit mängides”, „Päl-tänava poisid” (Tallinna Linnateater); „Pidu” (Nukuteater); „Hüppajad” (Vanemuine); „Proffet” (suveprojekt koostöös Albu vallaga); „Kummitus masinas” (Von Krahli teatri ja lavakunsti kooli XXIV lennu koostöö); „Ihade osakond” ja „Simulaakrum” (Von Krahli teatri ja Eesti Kunstiakadeemia stsenaariumid).

■ Kristallkingakese auhind

Rene Köster – soololavastuse „Tzion” (Kanuti gildi saal) eest. Lavastus on kantud sügavalt läbi tunnetatud isiklikust kogemusest ja esitatud intensiivse kirglikkusega, kehaliselt väljendusrikkalt ja ausalt.

Pääru Oja – Aleksandr Herzen, „Utopia rannik. I osa. Teekond” (Tallinna Linnateater); Dennis Dutton, „Vertikaaltund”; T. Stedman Harder, „Saatuse heidikute kuu”; noor poiss, „Kaevuritest kunstnikud”; Silbe, „Kevadine Luts”; Philip, „Orvud” (Eesti Draamateater); Franz, „Tasandikkude helinad” (Saueaugu teatritalu).

TEATRITÖÖTAJA AUHIND

Lavastust ettevalmistav kategooria

Dmitri Mjatšin, Vene teatri metallitöeline. Ta on teatris tööl keevitajana 1999. aastast ning valmistab kõigi dekoratsioonide metallkonstruktsioonid ja lavastuste dekoratsioonides mehaaniliselt liikuvad detailid. Osales vabatrüpi Teine Teater lavastuste loomisel. Vene teatri ja AudioKinetica koostööprojekti „Cyclotron” üks loojatest. Mitmekülgset andekas, leidlik ja vastutustundlik metallitöömeister.

Etendust teenindav kategooria

Karin Tetsmann, Eesti Draamateatri vanemrekvisiitor. Paarkümmend aastat teatritööd: loominguiline partnerlus kokku mitmekümne nõudliku kunstniku, lavastaja ja etenduse juhiga, näitlejatest rääkimata; eri ajastute esemeid koondav hinnaline rekvisiidiladu; eksimatu erialane asjatundlikkus koos heade

Luule Epner,

sõnalavastuste auhinna žürii esinaine

Sõnalavastuste žürii töö ei olnud lihtne, sest nominendid olid seekord võrdlemisi võrdsed, mingeid mõõteriistu objektiivsete pingeridade moodustamiseks kunstis aga teatavasti pole. Seitsmeliikmeline žürii, mis on kokku pandud erisuguse maitse ning mõtteviisiga kriitikute ja praktikute, langetab otsused hääletamise teel, muidugi pärast arutamisi ja vaidlemisi. Tasavägisust näitab asjaolu, et kui žürii kõigepealt punkte jagas, siis said mõneski kategoorias kolm-neli nominenti vähemalt ühelt liikmelt maksimumpunktid, s.o eelistused hajusid. Vaidluste järel jõuti lõpuks siiski üsna rahumeelselt statuudis nõutava tulemuseni: laureaate peab pälvima üle poole žüriiliikmete toetuse. Selle selgituse moraal võiks olla: põrmugi pisendamata laureaate saavutusi, ärgem unustagem ka teisi nominente.

On tuntud tõde, et eesti teatris on palju häid näitlejaid. Lavastajauhinna ja eriauhinna nominentide nimekiri näitab, et puudust pole ka tugevatest lavastajatest, nii noortest (nagu Lauri Lagle, Kertu Moppel) kui ka kogenutest. Kogenud lavastaja Madis Kalmet tegi möödunud aastal kolm lavastust, mis kõik kõitsid žürii tähelepanu. „Titanicu orkester”, mis kandideeris ka aasta lavastuse nimetusele, oli mulluse suveteatri tipp: põnev dramaturgia, mis suurepäraselt sobitatud mahajäetud Tapa jaamahoonesse, ja tihe ansamb-

kirjutatud, et ta julgeb olla radikaalne, mitte karta piinlikkust ja häbi, vaid avada inimese kõige vastuolulisemaid külgi. Kõik see kehtib osatäitmiste galerii kohta lavastustes „Iga ehtne südamelöök” ja „Ilona. Rosetta. Sue”. Ta jääb silma ja meelde, kuid on ühtlasi tundlikult partnerit tunnetav ansamblinäitleja.

Küllap võib aga üllatada, et mõlemad meesnäitleja auhinnad läksid Ugalasse. Teiselt poolt näitab see jälle kord, et väga häid näitlejaid on igas Eesti teatris, mitte ainult pealinnas. Ugala truppi tugevusest annavad tunnistust näitlejauhindade nominatsioonid mitte ainult tänavu, vaid ka eelmistel aastatel. Nüüd pälvib Meelis Rämmeld kõrvalosatäitja auhinna kahe omanäolise, meeldejäädvalt mitmeplaanilise rolli eest: eestiaegne kooliõpetaja Tuvi „Sajandis” ja vene intelligent Nikolai Ogarjov „Utopia ranniku” III osas. Peeter Jürgensi vanaisa „Vanades ja noortes” on peetud ta elu parimaks rolliks. Ei julge kinnitada, ent uue kvaliteedina näitleja loomingu tundus see žüriile tõesti. Niisugust sisemist intensiivsust, kirkast ja puhast mängu kohtab harva.

Sõnalavastuste žürii annab välja ka Kristallkingakese auhinna. Selle määramine Pääru Ojale oli žürii kõige üksmeelsem otsus.

Nominentide suhtelist võrdsust saab muidugi tõlgendada mitmel viisil. Aasta 2013 ei toonud väljapaistvat tipplavastust, mis korjanuks auhinda mitmes kategoorias; ka aasta lavastus leiti seekord muusikateatrist. „Utopia” võitlusest, millest ehk oodati suurt

Kommentaar

Heili Einasto,

tantsulavastuste auhinna žürii esinaine

Tantsuteatri 2013. aasta auhindade žürii tões üksmeelselt, et läinud aasta oli tubli keskmine. Rõõm oli näha kogenud tegijate Kristina Paškeviciuse ja Krista Kösteri koostöö jätku „Detoxis”, Paškeviciust lavastamas Ülle Tomingale „Ma armastasin jaapanlast” ja Kösteri džäsantsulavastust „Blue”, Mart Kangrot suure pühendumisega jätkamas juba sisetatallatud rada selge kontseptsiooniga lavastustes „Homset oodates” ja „Samm lähemale” või Zuga Ühendatud Tantsijaid tegemas koostööd noorema põlvkonna esindaja Karl Saksaga lavastuses „ZUGA teab tõde”.

Tantsuteater Fine 5 läinud aastal uuslavastust välja ei toonud, kuid hoidis repertuaaris „Mandalat” ja „Enne kui minna ma ütlen ...”, kaasates viimasesse uustulnukana truppi pikaagekse tantsija Endro Roosimäe. Viimane jäi veenva ja küpse rolliga meelde ka Oleg Titovi lavastuses „Preili J”.

Nüüdistantsu vallas on tantsijad jäänud sageli tähelepanu alt välja, kuna pikka aega on lavastuste põhiorhk olnud mujal kui liikoval kehal. Küllap on liikumismõtlemine tagasi tulemas, sest tähelepanu pälvivad ka noored tantsijad Xenia Rudakova ja Sigrid Savi, kes nüüdistantsu valdkonnas esitasid täpselt dramaatilisi rolle ning edastasid värvikalt tantsulist narratiivi. Ereda lavalise isiksusena ja koreograafina, kes edastas „Tzioni” ideid oma keha ja liikumise kaudu, paistis silma Rene

liikuvad detailid. Osales vabatrüpi Teine Teater lavastuste loomisel. Vene teatri ja AudioKinetica koostööprojekti „Cyclotron“ üks loojatest. Mitmekülgsest andekas, leidlik ja vastutustundlik metallitöömeister.

Etendust teenindav kategooria

Karin Tetsmann, Eesti Draamateatri vanemrekvisiitor. Paarkümmend aastat teatritööd: loominguline partnerlus kokku mitmekümne nõudliku kunstniku, lavastaja ja etenduse juhiga, näitlejatest rääkimata; eri ajastute esemeid koondav hinnaline rekvisiidiladu; eksimatu erialane asjatundlikkus koos heade ajalooteadmiste ja stiilitajuga. Tema teadmiste ja koostöö abil pole kujundatud mitte ainult sadu Eesti Draamateatri lavastusi, vaid ka arvukalt teiste teatrite lavasid ja projekte, samuti filme.

Haldus- ja administratiivtöötaja kategooria

Jüri Kruus, rahvusoperi Estonia heliplaatide restaureerija, teatrilooliste raamatute koostaja, inspitsient. Ta on töötanud Estonias aastast 1965, 1970. aastast ooperi- ja balletilavastuste inspitsiendina. Restaureerinud üle 160 LP, CD ja helikasseti eesti lauljate, näitlejate, instrumentalistide, dirigentide ja ooperite salvestusi (sh Miliza Korjus, Milvi Laid, Tiit Kuusik, Georg Ots jt), olnud enamasti ka koostaja, kujundaja ja annotatsioonide autor. Ta on tutvustanud nii Eesti kui ka maailma tuntud lauljaid, instrumentaliste ja oopereid perioodikas, raadio- ja teleasaadetes, videokavades, Estonia talveaias, juubeliõhtutel teatrisaalis, Peterburi, Moskva, Kiievi, Odessa, Samaara, New Yorgi ning Sydney raadiosaadetes, loengkontserdil Peterburi teatri- ja muusikamuuseumis.

olla: põrmugi pisendamata laureaatide saavutus, ärgem unustagem ka teisi nominente.

On tuntud tõde, et eesti teatris on palju häid näitlejaid. Lavastajaauhinna ja eriauhinna nominentide nimekiri näitab, et puudust pole ka tugevatest lavastajatest, nii noortest (nagu Lauri Lagle, Kertu Moppel) kui ka kogenutest. Kogenud lavastaja Madis Kalmet tegi möödunud aastal kolm lavastust, mis kõik kõitsid žürii tähelepanu. „Titanicu orkester“, mis kandideeris ka aasta lavastuse nimetusele, oli mulluse suveteatri tipp: põnev dramaturgia, mis suurepäraselt sobitatud mahajäetud Tapa jaamahoonesse, ja tihe ansamblimäng (mitu näitlejaauhinna nominatsiooni). Läbimõeldud režii ning peentöö näitlejatega vääristavad ka „Leegionäride“ ja „Kassirabal“ lavastust. Kalmeti lavastustes käsitletakse keerulisi ja tõsiseid teemasid lihtsustamata, see on kõrgemat klassi psühholoogiline teater.

Ene-Liis Semper on stabiilselt suurepärase kunstnik, nagu tõendavad ka mitmed nominatsioonid ja auhinnad varasemal aastal. Eelmise aasta kolm kujundust teatri NO99 lavastustele („Iga eht südamelöök“, „Ilona. Rosetta. Sue“ ja „Enesetapja“) on žürii meelest otstarbekad, elegantsed ja visuaalselt mõjuvad. Semperi kujundused on rohkem kui huvitav etenduskeskkond, need loovad võrdjuliselt režiiga lavastuse kui terviku esteetikat ja tähendusi.

Ka naisnäitlejate auhinnad ei tohiks tulla üllatusena: nii Kersti Heinloo kui ka Marika Vaariku osatäitmisi on viimastel aastatel nomineeritud, nad on kahtlemata kõrgvormis. Kersti Heinloo mängis lavastuse „Preili Julie“ väga nõudlikku, keerulise psühholoogiaga nimirolli jõuliselt ja huvitavalt; žürii arvates õnnestus tal end avada uuest küljest. Marika Vaariku kohta on

Ogarjov „Utoopia ranniku“ III osas. Peeter Jürgensi vanaisa „Vanades ja noortes“ on peetud ta elu parimaks rolliks. Ei julge kinnitada, ent uue kvaliteedina näitleja loomingus tundus see žüriile tõesti. Niisugust sisemist intensiivsust, kirkast ja puhast mängu kohtab harva.

Sõnalavastuste žürii annab välja ka Kristallkingakese auhinda. Selle määramine Päärü Ojale oli žürii kõige üksmeelsem otsus.

Nominentide suhtelist võrdsust saab muidugi tõlgendada mitmel viisil. Aasta 2013 ei toonud väljapaistvat tipplavastust, mis korjanuks auhinda mitmes kategoorias; ka aasta lavastus leiti seekord muusikateatrist. „Utopia“ triloogia, millest ehk oodati suursündmust, jäi lavastuseti siiski ebaühtlaseks, ehkki nominatsioonid jagus kõigile osadele. See mõte näitab aga n-ö püramiidi aluse laiust ja kindlust. Nominatsioonid jagus tervelt 14 teatrile või üksikprojektile.

Taas leidis kinnitust, et meil ei ole teravat vahet pealinna ja provintsi, repertuaari- ja projektiteatri, suve- ja talveteatri vahel – kunstiliselt tugevaid lavastusi luuakse igal pool. Ka stiilide laadide seisukohast on pilt rõõmustavalt mitmekesine. Sellele tahtis žürii tähelepanu juhtida eriauhinna nominatsioonidega: viis lavastust, igaüks ise moel ebatraditsiooniline, näitavad eesti teatri liigirikust. Tõepoolest, kõik need lavastused olid hääletamise alguses vähemalt ühe žüriiliikme esimene eelistus. Kokkuleppele jõuti „Tiina Tauraitte traktori“ suhtes: väga sümpaatselt esitatud lugu sellest, kuidas näitleja õpib ära kaunis teatrikauge põllumehe ameti. Küllap on too liigirikus põhjuseks, miks eriauhind edaspidi kaob, loovutades koha uuele, teatriliikideülelele auhinnale, millele võinuks kandideerida mõnigi tänava esile tõstetud lavastus.

kui minna ma ütlen ...“, kaasates viimasesse uustulnukana trüpi pikaageste tantsija Endro Roosimäe. Viimane jäi veenva ja küpse rolliga meelde ka Oleg Titovi lavastuses „Preili J“.

Nüüdistantsu vallas on tantsijatööd jäänud sageli tähelepanu alt välja, kuna pikka aega on lavastuste põhiorhk olnud mujal kui liikuvale kehale. Küllap on liikumismõtlemine tagasi tulemas, sest tähelepanu pälvisid ka noored tantsijad Xenia Rudakova ja Sigrid Savi, kes nüüdistantsu valdkonnas esitasid täpselt dramaatilisi rolle ning edastasid värvikalt tantsulist narratiivi. Ereda lavalise isiksusena ja koreograafina, kes edastas „Tzioni“ ideid oma keha ja liikumise kaudu, paistis silma Rene Köster, üks Kristallkingakese auhinna laureate.

Esituslik pool sai saatuslikuks Cabaret Rhizome'ile, mille Johannes Veski ja Päär Pärensoni lavastuse „Mutantants ehk Tuhat tantsu, mida tantsida enne kui sured“ originaalne, entsüklopeediline lähenemine tantsule oli tõsine auhinnakandidaat eelkõige just omapärase lahenduse ja muljetäratava eel- tööga liikumismaterjali tausta kallal. Kui tantsijad – lisaks lavastajaile ka Joonas Parve ja Anatoli Tafitšuk – oleksid teinud suuremat tööd liikumismaterjali repeteerimisega ning kaasanud repetiitori, oleks laureadi valik olnud ilmselt tunduvalt raskem.

Nii jäigi sõelale Kristjan Rohioja „Electronic City“, mis oli heas mõttes koreograafiline üllatus. Žürii tõstis esile lavastuse kui terviku, mille selge kontseptsioon oli teostatud puhtalt nii liikumises, Ago Sootsi ja Maiken Schmidti esituses, Indrek Palu loodud ja esitatud muusikalises ning Sander Põllu valguskujunduses. Lavastuse lihtsas, aga mõjuvas liikumiskeeles suudeti veenvalt edastada inimsuhete keerdkäike ja mängida suureks detailid.

Kommentaar

Enn Suve,

balletilavastuste auhinna žürii esimees

Ma ei taha öelda, et näiteks sõnalavastuste auhindade žüriil oleks balletižüriiga võrreldes kuidagi lihtsam – sõnalavastusi on ju nii palju ja rolle, mida hinnata, lugematu hulk –, aga siiski on neil välja anda õige mitu auhinda: parimale lavastajale, mees- ja naispeosalisele, kõrvalosalistele, kunstnikule jne. Balletižürii annab välja vaid ühe auhinna ja mõistagi teeb see olukorra keeruliseks, sest kõik, kes on juba nominendiks valitud, väärivad tegelikult auhinda. Tõsi, üks nominendiks kuulutamine on juba suur tunnustus.

Tänavu oli balletinominente neli: Hayley Blackburn Vanemuises ja Sergei Upkin Estoniast, samuti Estonia lühiballeti „SYMBIONT(S)” kollektiiv ning nooruke jaapanlanna Nanae Maruyama, kes paari Estonias tantsitud aasta järel jõudis balletis „Bajadeer” oma esimese peaosani. Žürii seekord ühtegi lavastust ja lavastajat nominendiks ei esitanud.

Nominentide kaalumisel jäid üsna kiiresti peale kaks: Blackburn ja Upkin. Siis aga tundus, et seisame lahendamatu probleemi ees: mõlemad on väga head ja tublid, kõrgel tasemel tantsijad. Kui anname auhinna ühele, teeme justkui

Naispeosa auhinna pälvinud Kersti Heinloo mängis lavastuse „Preili Julie” väga nõudlikku, keerulise psühholoogiaga nimirolli jõuliselt ja huvitavalt.

Gabriela Liivamägi

trendi ka mitmesugused projektilavastused, mille ambitsioonikus ja tase on varasemaga võrreldes märkimisväärselt tõusnud. Nii näiteks esitati Eestis esmakordselt Karlheinz Stockhauseni ülikomplitseeritud „Sügismuusika” (YXUS Ensemble, Eesti Kontsert, teater NO99), millele jänes samaväärsena sekundeeris

muusikateatri meelelahutuslikumat poolt.

2013. aastal näis süvenevat muusikateatrile iseloomulik tendents nii Eestis kui ka mujal – väheneb püsitrupi tähtsus. Sellest tulenevalt satub auhinnatute sekka aina rohkem artiste, kes ei kuulu teatri tiisikooseisu: kui eelmisel aastal

installatiivsed stseenid mõjuvad iseisva kunstiteosena. Repliigi korras olgu öeldud, et leidsid teisigi põnevaid kujundusi, nt animatsiooni, lennu- ja plahvatusefektidega „Totu Kuul” Vanemuises või fantaasiarikas „Hiired põningul” Endlas.

Tantsuteatris oli koreograafide Kaja Lindali ja Hendrik Leboni „Rock’n’roll ja lehesadu” (STÜ) hea näide rahvusvahelises koostöös sündinud osalusteatrist. Lavastuses teravdatakse vaataja ruumitaju: on õu ja siseruum, vaatamise ja hullamise tuba, päris- ja videoreaalsus. Kõiki vaatajaid kutsutakse sügislehtedesse hullama ja videos osalema. Nii tekib hullamistants, kus kaovad piirid tegijate ja vaatajate, laste ja vanemate vahel.

Muusikalavastustest tõusis esile algupärane muusikal „Arabella”, mida pärast esietendust Birgitta festivalil mängitakse väikeste muutustega Ugala mängukavas. Lavastuses, mis peaks igati vastama „heale eesti maitsele”, on ühendatud Aino Perviku mereröövliilugu, Olav Ehala muusika, Leelo Tungla kõlamänguline libreto, seikluslikud liikumisjoonised ja südamlük-käredad röövlirollid (lavastaja Margus Kasterpalu, koreograaf Oleg Titov).

Nukuteatris on varasemale „Hüljatute”-ainelisele monolavastusele „Cosette” lisandunud väärt järiena „Väike

kes paari Estonias tantsitud aasta järel jõudis balletis „Bajadeer” oma esimese peaosani. Žürii seekord ühtegi lavastust ja lavastajat nominendiks ei esitanud. Nominentide kaalumisel jäid üsna kiiresti peale kaks: Blackburn ja Upkin. Siis aga tundus, et seisame lahendamatu probleemi ees: mõlemad on väga head ja tublid, kõrgel tasemel tantsijad. Kui anname auhinna ühele, teeme justkui ülekohtu teisele. Kõiki poolt- ja vastuarargumente kaaludes otsustasime lõpuks, et seekord läheb auhind Vanemuisesse Hayley Blackburnile rollide eest lavastustes „Raimonda” ning „Kaunitar ja koletis”.

Blackburn on töötanud Vanemuises juba õige kaua ning nende aastatega on kujunenud temast selle teatri absoluutne esitantsija. Aastaid on olnud tema kanda palju juhtrolle ja iga rolliga on ta ka jõudsalt edasi arenenud. Algukses teatrisse tulles oli Blackburn oma esimestes rollides ehk liiga tagasihoidlik ja arglik, puudu jäi aplombist, kuid lavakogemust ja julgust on jõudsalt juurde tulnud. Loodus on andnud talle klassikalise balleti tarvis head füüsilised eeldused ja kena välimuse ning koolitus võimaldab tal ennast laval maksimaalselt rakendada ja maksma panna.

Kerri Kotta,

muusikalavastuste auhinna žürii esimees

2013. aasta põhjal saab eesti muusikateatrist anda üsna esindusliku pildi: teatrite püsirepertuaari lisandus kaks suurt romantilist ooperit, s.o Richard Wagneri „Tannhäuser” Estonias ja Pjotr Tšaikovski „Jevgeni Onegin” Vanemuises, ning lausa kolm kogu õhtut täitvat algupärandit: Priit Pajusaare „Prints ja kerjus” ja Tõnu Kõrvitsa „Liblikas” Estonias ning Tauno Aintsi „Rehepapp” Vanemuises. Selle kõrval näitasid kasvavat

Naispeoosa auhinna palvinud Kersti Heinloo mängis lavastuses „Pretii tüne vaba nõudlikku, keerulise psühholoogiaga nimirulli jõuliselt ja huvitavalt.

Gabriela Liivamägi

trendi ka mitmesugused projektilavastused, mille ambitsioonikus ja tase on varasemaga võrreldes märkimisväärselt tõusnud. Nii näiteks esitati Eestis esmakordselt Karlheinz Stockhauseni ülikomplitseeritud „Sügismuusika” (YXUS Ensemble, Eesti Kontsert, teater NO99), millele üsna samaväärsena sekundeeris veel üks algupärand, Kristjan Kõrveri „Raud-Ants” (Mustjala festival, Saaremaa ooperipäevad).

Projektidest osutuski huvitavamaks pigem see, mida tehti väljaspool suuri teatreid, ja seda ka siis, kui kogu projekt alati päriselt ei veennud. Ühe sellisena toodi välja Vsevolod Pozdejevi kammerooper „Proua Elsa” (Pille Lille muusikafond), mis oma aadellikus peenetundelisuses, lüürilisuses ja eepilises kulgemises näis kuuluvat ajastusse, mis oma siiruses ei paista veel midagi teadvat teaduslik-tehnilisest revolutsioonist. Analoogiliselt ooperiga „Proua Elsa” keskendusid naise hingeelu avamisele ka Hanna-Liina Vösa ja Kristjan Randalu „Viimane monogaamlane” (Kamber-projekt) ning Francis Poulenci „Inimhääli” (Estonia), kusjuures viimane oli eelmisel aastal Estonia kammersaali üks õnnestunumaid ettevõtmisi.

Muusikali osas kujunes 2013. aasta mõnevõrra tagasihoidlikumaks. Jim Jacobi ja Warren Casey „Grease’i” (Vanemuine) lavastus lasi liialt liugu äraproovitud klišeedel ning Jeanine Tesori ja William Steigi „Shrek” (Nukuteater) oli puhtalt n-ö sisseostetud produktsioon, mida oli siiski kohendatud kohalikele oludele – niipalju kui produktsiooni ranged raamid seda lubasid – üsna leidlikult. Urmas Vadi ja Felix Küti kantrimuusikali „Viimane kauboi” (Endla) kummitas aga ebaühtlane tase, s.o probleem, mis iseloomustab paraku püsivalt eesti

muusikateatri meelelahutuslikumat poolt.

2013. aastal näis süvenevat muusikateatrite iseloomulik tendents nii Eestis kui ka mujal – väheneb püsitrupi tähtsus. Sellest tulenevalt satub auhinnatute sekka aina rohkem artiste, kes ei kuulu teatri püsikoosseisu: kui eelmisel aastal osutusid laureaatideks Estonia külalisolulistid Ain Anger ja Monika-Evelin Liiv, siis sellel aastal Mati Turi.

Eva-Liisa Linder,

Salme Reegi nimelise auhinna žürii esinaine

Eelmise aasta lasteteater oli keskmiselt heatasemeline ja mitmekülgne. Kuna lastele ja teismelistele mõeldud lavastusi on juba veerand kõigist uuslavastustest (umbes 50 lavastust aastas) ning need hõlmavad ka visuaalkunsti ja füüsilist teatrit, otsustas žürii mitmekesisest valikust eri suundumused esile tuua. Nominentide seast leiab klouniteatrit, tantsulist osalusteatrit, algupärast noortemuusikali, ajalooainelist nukuteatrit ja installatiivset lavakujundust. Esiletõstmist väärivad veel mitmed nähtused, nt teadusteater, joonistuspliiatsi- ja varjuteater („Muinasjutud paberil” Nukuteatris) või neti- ja nutipõlvkonna ekraanielu kriitilise huumoriga läbimängivad lavastused (VAT-teatri „Netis sündinud” või Cabaret Rhizome’i „rhizomedia. risomeedia”). Nüüd lähemalt nominentidest.

Endla „Sinilinnu” puhul moodustab Liina Undi suurejooneline kujundus omaette vaatamängu, kus eri vahendid – video, valgus, kostüümid, nukud, skulptuurid, värvipallid, kunstiajalooliste maalide pildiseeriad jne – loovad pöörase visuaalse seikluse tunde ja

vastama „heale eesti maitsele”, on ühendatud Aino Perviku mereröövliilu, Olav Ehala muusika, Leelo Tungla kõlamänguline libreto, seikluslikud liikumisjournised ja südamlük-käredad röövlirollid (lavastaja Margus Kasterpalu, koreograaf Oleg Titov).

Nukuteatris on varasemale „Hüljatute”-ainelisele monolavastusele „Cosette” lisandunud väärt järjena „Väike Gavroche”. Mõlemas Taavi Tõnissoni lavastuses esitatakse tegelasi vaheldumisi näitleja-, nuku- ja videotehnikas. Tunda on poisikeselikku õhinat revolutsioonilise Prantsusmaa sündmustesse sisseelamisel. Meisterliku lavastajatöö ja tugeva lavameeskonnaga loodud „Väike Gavroche’i” peategelane on lennuka liikumisega tänavapoiss (Mart Müürisepp), omamoodi poeetiline Toots, kes põikleb tänavail sama kergelt kui eluraskuste vahel. Lahingustseenides kõõlub ta barrikaadidel, keset tulistamist ja lavasuutsu. Filmilikus sündmuskeerises tõusevad esile rüütellikud teod ja üllad väärtused.

Kuigi žüriil oli keeruline erilaadsete nähtuste seas kedagi eelistada, tundus oluline osutada ühele suure pühendumisega tegutsevale väikesele teatritele. Haide Männamäe ja Toomas Trossi loodud klouniteater Piip ja Tuut on oma 15 tegutsemisaasta jooksul seadnud Tallinna vanalinnas sisse mitmekülgse lasteteatripesa, kus lapsed saavad kaasa elada klounide köögialjadele, kosmosevalutamisele ja teadushommikutele, Toompea müüritornide saamisloole jne. Piibu ja Tuudu näol on lasteteatrisse tekkinud pidevalt tegutsev ja arenev klouniteater, mis loob imetlusväärse pealehakkamisega loonud kõik vajaliku ideest etenduskorralduseni. Ja seda „toetava kaadrita” (lavamehed, inspitsiendid, turundajad jne) ning seni ka ilma riigi- ja linnavõimu toetuseta.